

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

16. veebruar 2023*

Eelotsusetaotlus – Telekommunikatsioonisektor – Isikuandmete töötlemine ja eraelu puutumatus kaitse – Direktiiv 2002/58 – Artikli 15 lõige 1 – Elektroonilise side konfidentsiaalsuse piiramine – Kohtu otsus, millega antakse luba raskes tahtlikus kuriteos kahtlustatavate isikute telefonikõnede pealtkuulamiseks, salvestamiseks ja säilitamiseks – Praktika vormistada otsus eelnevalt koostatud näidissõnastuses ja ilma isikustatud põhjendusteta – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 teine lõik – Põhjendamiskohustus

Kohtuasjas C-349/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalajade erikohus, Bulgaaria) 3. juuni 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. juunil 2021, menetluses

HYA,

IP,

DD,

Z,

SS,

menetluses osales:

Spetsializirana prokuratura

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president K. Jürimäe ning kohtunikud M. Safjan (ettekandja), N. Piçarra, N. Jääskinen ja M. Gavalec,

kohtujurist: A. M. Collins,

kohtusekretär: ametnik R. Stefanova-Kamisheva,

arvestades kirjalikku menetlust ja 6. juuli 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

IP, esindaja: *advokat* H. Georgiev,

DD, esindaja: *advokat* V. Vasilev,

Tšehhi valitsus, esindajad: O. Serdula, M. Smolek ja J. Vláčil,

Iirimaa valitsus, esindajad: M. Browne, D. Fennelly, *Barrister-at-law*, A. Joyce ja M. Lane,

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Georgieva, H. Kranenborg, P.-J. Loewenthal ja F. Wilman,

olles 13. oktoobri 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), artikli 15 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kriminaalasjas, milles HYAd, IPd, DDd, ZId ja SSi süüdistatakse kuritegelikus ühenduses osalemises.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2002/58

- 3 Direktiivi 2002/58 põhjenduses 11 on märgitud:

„Nagu [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivis 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355)], ei käsitleta ka käesolevas direktiivis põhiõiguste ja -vabaduste kaitsmist selliste toimingute puhul, mis ei kuulu ühenduse õiguse reguleerimisalasse. Seega ei muuda käesolev direktiiv senist tasakaalu üksikisiku eraelu puutumatus õiguse ja liikmesriikide võimaluse vahel võtta käesoleva direktiivi artikli 15 lõikes 1 osutatud meetmeid, mis on vajalikud avaliku korra, riigikaitse, riigi julgeoleku (kaasa arvatud riigi majanduslik heaolu, kui tegevus on seotud riigi julgeolekuga) ja kriminaalõiguse rakendamise seisukohast. Seega ei mõjuta käesolev direktiiv liikmesriikide võimalust kuulata õiguspäraselt pealt elektroonilist sidet või võtta vajaduse korral meetmeid eespool nimetatud eesmärkidel ja kooskõlas [Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÕK“)] nii, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustes. Sellised

meetmed peavad olema asjakohased, rangelt proportsionaalsed kavandatud eesmärgiga ja vajalikud demokraatlikus ühiskonnas ning nendega peaksid kaasnema piisavad tagatised kooskõlas [EIÖKga].“

4 Selle direktiivi artikli 2 esimeses lõigus on sätestatud:

„Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse direktiivis 95/46/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivis 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) [(EÜT 2002, L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349)] sätestatud mõisteid.“

5 Selle direktiivi artikli 5 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad üldkasutatava sidevõrgu ja üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste kaudu toimuva side ja sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsuse siseriiklike õigusaktidega. Eelkõige keelatakse nende õigusaktidega isikutel, kes ei ole kasutajad, kuulata, salaja pealt kuulata, salvestada või muul viisil pealt kuulata või jälgida sidet ja sellega seotud liiklusandmeid ilma asjaomaste kasutajate loata, kui see ei ole õiguspärane artikli 15 lõike 1 kohaselt. Käesolev lõige ei takista side edastamiseks vajalikku tehnilist salvestamist, ilma et see piiraks konfidentsiaalsuse põhimõtet.“

6 Sama direktiivi artikli 15 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid võivad võtta seadusandlikke meetmeid, millega piiratakse käesoleva direktiivi artiklites 5 ja 6, artikli 8 lõigetes 1, 2, 3 ja 4 ning artiklis 9 sätestatud õiguste ja kohustuste ulatust, kui selline piiramine on [demokraatlikus ühiskonnas] vajalik, otstarbekas ja proportsionaalne abinõu selleks, et kaitsta direktiivi 95/46/EÜ artikli 13 lõikes 1 nimetatud riiklikku julgeolekut (s.t riigi julgeolekut), riigikaitset, avalikku [julgeolekut], kriminaalkuritegude või elektroonilise sidesüsteemi volitamata kasutamise ennetamist, uurimist, avastamist ja kohtus menetlemist. Selleks võivad liikmesriigid muu hulgas võtta seadusandlikke meetmeid, millega nähakse ette andmete säilitamine piiratud aja jooksul käesolevas lõikes sätestatud põhjustel. Kõik käesolevas lõikes osutatud meetmed on kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtetega, kaasa arvatud [ELL] artikli 6 lõigetes 1 ja 2 osutatud põhimõtetega.“ [täpsustatud sõnastus]

Määrus (EL) 2016/679

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2016, L 119, lk 1) artikli 4 punktis 2 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2) „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;

[...]“.

8 Selle määruse artikli 94 lõige 2 näeb ette:

„Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile [95/46/EÜ] käsitatakse viidetena käesolevale määrusele. Viiteid direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel loodud töörühmale üksikisikute kaitseks seoses isikuandmete töötlemisega käsitatakse viidetena käesoleva määrusega loodud Euroopa Andmekaitsekoogule.“

Bulgaaria õigus

9 Bulgaaria põhiseaduse artikli 121 lõikes 4 on sätestatud, et „kohtute aktid peavad olema põhjendatud“.

10 Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelnо protsesualen kodeks) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „NPK“) artiklis 34 on sätestatud, et „[i]gas kohtu aktis peab sisalduma [...] põhjendus [...]“.

11 NPK artikkel 172 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kohtueelse menetluse asutused võivad teha jälitustoiminguid [...] kontrollitavate isikute tegevuse dokumenteerimiseks [...].

2. Jälitustoiminguid tehakse juhul, kui see on vajalik karistusseadustiku [(nakazatelen kodeks)] 1. peatükis, 2. peatüki I, II, IV, V, VIII ja IX jaos, 3. peatüki III jaos, 5. peatüki I–VII jaos, 6. peatüki II–IV jaos, 8. peatükis, 8a. peatükis, 9a. peatükis, 11. peatüki I–IV jaos, 12. peatükis, 13. peatükis ja 14. peatükis osutatud raskete tahtlike kuritegude uurimiseks, ning samuti artikli 219 lõike 4 teises teokoosseisus, artikli 220 lõikes 2, artiklis 253, artikli 308 lõigetes 2 ja 3 ning lõike 5 teises lauses, artiklites 321, 321 bis, 356k ja 393 ning karistusseadustiku eriosas osutatud kuritegude puhul, kui nendega seotud asjaolude tuvastamine ei oleks muul viisil võimalik või kui sellega kaasneksid erakordsed raskused.“

12 NPK artiklis 173 on sätestatud:

„1. Jälitustoimingute kasutamiseks kohtueelses menetluses esitab järelevalvet tegev prokurör kohtule kirjaliku taotluse koos põhjendustega. Enne taotluse esitamist teatab ta sellest asjaomase prokuratuuri haldusjuhile.

2. Taotluses tuleb märkida:

1. teave kuriteo kohta, mille uurimiseks on vaja teha jälitustoiminguid;

2. võetud meetmete kirjeldus ja nende tulemused;

3. teave jälitustoimingutega hõlmatud isikute või ruumide kohta;

4. toimingud, mille tegemist taotletakse;

5. taotletavate toimingute tähtaeg ja selle tähtaja taotlemise põhjendused;

6. põhjused, miks vajalike andmete kogumine muul viisil oleks võimatu või äärmiselt raske.“

13 NPK artikli 174 lõigetes 3 ja 4 on sätestatud:

„3. Spetsializiran nakazatelen sadi [(kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria)] pädevusse kuuluvates asjades annab jälitustoimingute tegemiseks eelneva loa nimetatud kohtu esimees [...].

4. Lõigetes 1 kuni 3 nimetatud ametiisik lahendab taotluse põhistatud määrusega [...]“.

14 NPK artikkel 175 on sõnastatud järgmiselt:

„[...]

3. Jälitustoimingute tegemise tähtaeg ei ületa:

1. jälitustoimingute seaduse (zakon za spetsialnite razuznavatelni sredstva) artikli 12 lõike 1 punktis 4 sätestatud juhtudel 20 päeva;

2. muudel juhtudel kahte kuud.

4. Vajaduse korral võib lõikes 1 sätestatud tähtaega pikendada kooskõlas artikliga 174:

1. 20 päeva, tingimusel et tähtaja kogupikkus ei ületa 60 päeva lõike 3 punktis 1 osutatud juhtudel;

2. kokku kuni kuus kuud lõike 3 punktis 2 osutatud juhtudel.“

15 8. oktoobri 1997. aasta jälitustoimingute seaduse (zakon za spetsialnite razuznavatelni sredstva; DV nr 95, 21.10.1997, lk 2) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „ZSRS“) artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Jälitustoiminguid kasutatakse juhul, kui see on vajalik [karistusseadustiku] 1. peatükis, 2. peatüki I, II, IV, V, VIII ja IX jaos, 3. peatüki III jaos, 5. peatüki I–VII jaos, 6. peatüki II–IV jaos, 8. peatükis, 8a. peatükis, 9a. peatükis, 11. peatüki I–IV jaos, 12. peatükis, 13. peatükis ja 14. peatükis osutatud raskete tahtlike kuritegude uurimiseks, ning samuti artikli 219 lõike 4 teises teokoosseisus, artikli 220 lõikes 2, artiklis 253, artikli 308 lõigetes 2 ja 3 ning lõike 5 teises lauses, artiklites 321, 321 bis, 356k ja 393 ning karistusseadustiku eriosas osutatud kuritegude puhul, kui vajaliku teabe kogumine ei oleks muul viisil võimalik või kui sellega kaasneksid erakordsed raskused.“

16 ZSRS artiklis 6 on sätestatud:

„Tehniliste vahendite abil toimuval salajasel pealtkuulamisel või -vaatamisel kontrollitavate isikute telefoniside [...] salvestatakse.“

17 ZSRS artikkel 11 on sõnastatud järgmiselt:

„Jälitustoimingute tegemisel luuakse tõend [...] helisalvestise kujul [...] füüsilisel andmekandjal.“

18 ZSRS artikli 12 lõike 1 punktis 1 on sätestatud:

„Jälitustoiminguid kasutatakse isikute puhul, kelle kohta on teavet ja põhjendatult alust arvata, et nad valmistavad ette, panevad toime või on toime pannud artikli 3 lõikes 1 nimetatud raskeid tahtlikke kuritegusid.“

19 ZSRS artikli 13 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Õigus taotleda luba jälitustoimingute tegemiseks ning kasutada nende abil kogutud teavet ja materiaalseid tõendeid kuulub vastavalt nende pädevusele:

1. riikliku politsei peadirektoraadile, organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise peadirektoraadile, piiripolitsei peadirektoraadile, sisejulgeoleku direktoraadile, siseministeeriumi regionaalsetele direktoraatidele, eripädevusega direktoraatidele (välja arvatud tehnikadirektoraat), riigi julgeolekuameti territoriaalsetele direktoraatidele ja sõltumatutele territoriaalsetele üksustele;
2. sõjaväeluure ja sõjaväepolitsei teenistusele (kaitseministri juures);
3. riigi julgeolekuametile.“

20 ZSRS artikli 14 lõike 1 punktis 7 on sätestatud:

„Jälitustoimingute kasutamiseks on nõutav artikli 13 lõikes 1 osutatud asutuste haldusjuhi või järelevalvet tegeva prokuröri või asjaomastel juhtudel artikli 13 lõikes 3 nimetatud asutuse või artikli 13 lõike 1 punktis 7 nimetatud direktoraadi direktori põhjendatud kirjalik taotlus. Taotlus peab sisaldama [...] põhjusi, miks vajaliku teabe muul viisil kogumine on võimatu või äärmiselt raske.“

21 ZSRS artikli 15 lõikes 1 on sätestatud:

„Artikli 13 lõikes 1 nimetatud asutuste juhid või järelevalvet tegev prokurör ning artikli 13 lõike 1 punktis 7 nimetatud direktoraadi puhul korruptsioonivastase võitluse ja ebaseaduslikult saadud vara konfiskeerimise komisjoni esimees esitavad taotluse Sofiyski gradski sadi [(Sofia linnakohus, Bulgaaria)], pädevate piirkondlike või sõjaväekohtute, Spetsializiran nakazatelen sadi [(kriminaalasjade erikohus)] esimehele või tema poolt volitatud aseesimehele, kes annab 48 tunni jooksul kirjaliku loa jälitustoimingute tegemiseks või keeldub loa andmisest, põhjendades oma otsust.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 22 Ajavahemikul 10. aprillist kuni 15. maini 2017 esitas Spetsializirana prokuratura (eriprokuratuur, Bulgaaria) Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) esimehele seitse loataotlust jälitustoimingute tegemiseks eesmärgiga kuulata salaja pealt ja salvestada ning samuti salaja jälgida ja lokaliseerida raskete kuritegude toimepanemises kahtlustatud IP, DD, ZI ja SSi telefonivestlusi (edaspidi „telefoniside pealtkuulamise taotlused“).
- 23 Eelotsusetaotlusest nähtub, et igas telefoniside pealtkuulamise taotluses oli üksikasjalikult, detailselt ja põhjendustega kirjeldatud taotluse eset, asjaomase isiku nime ja telefoninumbrist, selle numbri ja isiku vahelist seost, seni kogutud tõendeid ja asjaomase isiku arvatavat rolli kuritegudes. Samuti oli konkreetselt põhjendatud vajadust kuulata telefone pealt, et koguda tõendeid uuritava kriminaalse tegevuse kohta, ning põhjusi ja tingimusi, miks sellise teabe kogumine muul viisil oli võimatu.
- 24 Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) esimees rahuldab kõik taotlused samal päeval, mil need esitati, ja tegi seitse otsust telefoniside pealtkuulamise loa andmise kohta (edaspidi „telefoniside pealtkuulamise load“).

- 25 Eelotsusetaotluse esitanud Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) sõnul vastavad need telefoniside pealtkuulamise load eelnevalt koostatud näidisele, mis on mõeldud hõlmama kõiki võimalikke loa andmise juhtumeid, ilma igasuguse viiteta faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, välja arvatud tähtaeg, milleks jälitustoimingute kasutamise luba anti.
- 26 Täpsemalt piirduakse neis lubades üksnes märkimisega, et neis nimetatud õigusnorme on järgitud, ilma et oleks mainitud telefoniside pealtkuulamise taotluse esitanud asutust, iga puudutatud isiku nime ja telefoninumbrit, NPK artikli 172 lõikes 2 ja ZSRS artikli 3 lõikes 1 osutatud õigusrikkumist või õigusrikkumisi, tõendeid selle kohta, et üks või mitu neist õigusrikkumistest võib olla toime pandud, ning ZSRS artiklis 12 osutatud isikute ja ruumide kategooriaid, mille suhtes jälitustoimingute luba antakse. Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et neis lubades ei ole esitatud eriprokuratuuri argumente, mis tõendaksid vastavalt NPK artiklis 172 ja ZSRS artiklis 14 nõutule, et soovitud teavet ei ole võimalik koguda muul viisil kui telefoniside pealtkuulamise teel, ega täpsustatud NPK artiklis 175 nõutu osas, kas nende toimingute tegemiseks määratakse tähtaeg esimest korda või on tegemist tähtaja pikendamisega ning millistest eeldustest ja argumentidest lähtudes selline tähtaeg määratakse.
- 27 Nende lubade alusel salvestati mõned IP, DD, ZI ja SSi vestlused ja säilitati neid vastavalt ZSRS artiklile 11.
- 28 19. juunil 2020 esitas eriprokuratuur neile neljale isikule koos viienda isikuga (HYA) süüdistuse osalemises kuritegelikus organiseeritud ühenduses, mille eesmärk oli rikastumise eesmärgil kolmandate riikide kodanike üle Bulgaaria piiride toimetamine, nende abistamine Bulgaaria territooriumile ebaseaduslikul sisenemisel, samuti altkäemaksu võtmine või andmine seoses selle tegevusega. Süüdistatavate hulgas on kolm Sofia lennujaama piiripolitsei ametnikku.
- 29 Seda kohtuasja sisuliselt läbi vaatav eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et salvestatud vestluste sisu on otseselt seotud IP, DD, ZI ja SSi vastu esitatud süüdistusaktide põhjendatuse kindlakstegemisega.
- 30 Ta selgitab, et tema ülesanne on kõigepealt kontrollida telefoniside pealtkuulamise lubade andmise menetluse õiguspärasust. Sellega seoses võib asuda seisukohale, et asjaolu, et need load koostati eelnevalt koostatud näidissõnastuses ja ilma isikustatud põhjendusteta, ei võimalda tal kontrollida põhjendusi, millele loa andnud kohus konkreetselt tugines. Ent võib ka asuda vastupidisele seisukohale, et eriprokuratuuri taotlusi rahuldades nõustus kõnealused telefonide pealtkuulamise load andnud kohtunik täielikult nende taotluste põhjendustega ja luges need enda omadeks.
- 31 Kahtlemata selles, et telefoniside pealtkuulamist käsitlevad riigisisised õigusnormid, nagu need on sätestatud eelkõige NPKs ja ZSRSis, on kooskõlas direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi artikli 15 lõike 1 viimase lausega koostoimes direktiivi põhjendusega 11 on kooskõlas selline riigisisene praktika, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mille kohaselt loetakse kohustus põhjendada kohtu otsust, millega antakse kohtueelse uurimise asutuse põhjendatud taotluse alusel luba kasutada jälitustoiminguid, täidetuks, kui selles otsuses, mis on koostatud vastavalt eelnevalt koostatud näidisele ja mis ei sisalda isikustatud põhjendusi, märgitakse vaid, et otsuses viidatud asjaomaste õigusnormide nõudeid on järgitud.

- 32 Eelkõige rõhutab see kohus, et niisugused kohtu otsused nagu telefoniside pealtkuulamise load piiravad neist puudutatud füüsilistele isikutele Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 7, 8 ja 11 tagatud õigusi ja vabadusi. Samuti kahtleb ta, kas niisugune praktika on kooskõlas harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele ja proportsionaalsuse põhimõtte kui liidu õiguse üldpõhimõttega.
- 33 Eitava vastuse korral soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liidu õigusega on vastuolus liikmesriigi õigusnormide tõlgendus, mille kohaselt võib telefonikõnede salvestisi, mille tegemiseks on luba antud kohtu põhjendusi mittesisaldava otsusega, siiski kasutada tõendina kriminaalmenetluses.
- 34 Neil asjaoludel otsustas Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas liikmesriigi kohtute väljakujunenud praktika kriminaalmenetluses, mille kohaselt annab kohus loa kahtlustatavate telefonivestluste pealtkuulamiseks, salvestamiseks ja salvestiste säilitamiseks eelnevalt koostatud üldise tüüpvormiga, milles ilma mingisuguse isikustamiseta sisaldub vaid kinnitus õigusnormide järgimise kohta, on kooskõlas [direktiivi 2002/58] artikli 15 lõikega 1, kui seda lugeda koos artikli 5 lõikega 1 ja põhjendusega 11?
2. Kui vastus on eitav, siis kas riigisisese seaduse tõlgendamine nii, et sellise loa alusel saadud teavet kasutatakse süüdistuse tõendamiseks, on vastuolus liidu õigusega?“
- 35 Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) teavitas 5. augusti 2022. aasta kirjaga Euroopa Kohut, et 27. juulil 2022 jõustunud seadusemuudatusega lõpetati Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) tegevus ning teatud selles kohtus pooleli olnud kriminaalasjad, sealhulgas käesolev põhikohtuasi, on alates sellest kuupäevast temale üle antud.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 36 Kõigepealt tuleb meenutada, et kui liikmesriigid rakendavad direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 alusel seadusandlikke meetmeid, millega tehakse erand selle direktiivi artikli 5 lõikes 1 sätestatud elektroonilise side konfidentsiaalsuse põhimõttest, kuulub asjaomaste isikute andmete kaitse selle direktiivi kohaldamisalasse vaid juhul, kui kõnealused meetmed kehtestavad selliste sideteenuste pakkujatele töötlemiskohustusi määruse 2016/679 artikli 4 punkti 2 tähenduses, mis on kohaldatav vastavalt direktiivi 2002/58 artiklile 2 koostoimes määruse 2016/679 artikli 94 lõikega 2 (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punktid 96 ja 104 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Viimati nimetatud sätete kohaselt hõlmab mõiste „töötlemine“ eelkõige selliste teenuseosutajate poolt sidevahenditele ja andmetele juurdepääsu võimaldamist või nende edastamist pädevatele asutustele (vt selle kohta analoogia alusel 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Privacy International, C-623/17, EU:C:2020:790, punktid 39–41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Käesoleval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas põhikohtuasjas tehtud jälitustoimingud ning eelkõige ZSRS artiklis 6 ette nähtud pealtkuulamine kujutavad endast asjaomastele teenuseosutajatele selliste töötlemiskohustuste panemist ning kas põhikohtuasi

kuulub sellest tulenevalt direktiivi 2002/58 kohaldamisalasse. Seetõttu tuleb täpsustada, et Euroopa Kohus vastab esimesele küsimusele vaid niivõrd, kuivõrd põhikohtuasi kuulub nimetatud direktiivi, eelkõige selle artikli 15 lõike 1 kohaldamisalasse

- 39 Neid sissejuhatavaid täpsustusi arvesse võttes tuleb asuda seisukohale, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2002/58 artikli 15 lõiget 1 koostoimes harta artikli 47 teise lõiguga tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi praktika, mille kohaselt vormistatakse kohtute otsused, millega antakse uurimisasutuste põhjendatud taotluste alusel luba teha jälitustoiminguid, eelnevalt koostatud sõnastuses ilma isikustatud põhjendusteta ning milles piirduakse lisaks loa tähtaja märkimisele vaid kinnitusega, et neis otsustes viidatud asjaomaste õigusnormide nõudeid on järgitud.
- 40 Nimetatud direktiivi artikli 5 lõikes 1 on sätestatud üldkasutatava sidevõrgu ja üldkasutatavate elektroonilise side teenuste kaudu toimuva side konfidentsiaalsuse põhimõte ning sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsus. See põhimõte tähendab keeldu kuulata, salaja pealt kuulata, salvestada või muul viisil pealt kuulata või jälgida sidet ja sellega seotud liiklusandmeid ilma asjaomaste kasutajate loata, välja arvatud kõnealuse direktiivi artikli 15 lõikes 1 ette nähtud juhtudel.
- 41 Viimati nimetatud artikkel näeb ette, et liikmesriigid võivad võtta seadusandlikke meetmeid, millega piiratakse sama direktiivi artiklis 5 sätestatud õiguste ja kohustuste ulatust, eelkõige kui selline piiramine on demokraatlikus ühiskonnas vajalik, otstarbekas ja proportsionaalne abinõu selleks, et tagada kriminaalkuritegude ennetamine, uurimine, avastamine ja kohtus menetlemine. Lisaks täpsustatakse selles, et kõik need seadusandlikud meetmed tuleb võtta kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega, kaasa arvatud hartas sätestatud õiguste, vabaduste ja põhimõtetega.
- 42 Selles suhtes ei või riigisiseseid õigusnormid, mis käsitlevad pädevate asutuste juurdepääsu direktiivi 2002/58 artikli 5 lõikes 1 nimetatud andmetele, piirduda üksnes nõudega, et see juurdepääs peab vastama nende õigusnormidega taotletavale eesmärgile, vaid nendes peavad olema ette nähtud ka andmete kasutamist reguleerivad materiaal- ja menetlusõiguslikud tingimused (vt selle kohta 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Prokuratuur (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks), C-746/18, EU:C:2021:152, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Selliseid õigusnorme ja tingimusi võib kehtestada ainult juhul, kui see on kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega, mille hulka kuulub proportsionaalsuse põhimõte, ja hartaga tagatud põhiõigustega, nagu tuleneb direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikest 1, milles viidatakse ELL artikli 6 lõigetele 1 ja 2 (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 113 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Eelkõige tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 42 nimetatud menetluslike tingimuste kehtestamisel järgida harta artikli 47 teises lõigus sätestatud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, kusjuures nimetatud artikkel 47 vastab selle selgituste kohaselt EIÖK artikli 6 lõikele 1. See õigus nõuab iga kohtuotsuse põhjendamist (vt selle kohta 6. septembri 2012. aasta kohtuotsus Trade Agency, C-619/10, EU:C:2012:531, punktid 52 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Seega, kui direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 alusel võetud seadusandlikus meetmes on ette nähtud, et selle direktiivi artikli 5 lõikes 1 sätestatud elektroonilise side konfidentsiaalsuse põhimõtet võib piirata kohtute otsustega, kohustab nimetatud artikli 15 lõige 1 koostoimes harta artikli 47 teise lõiguga liikmesriike sätestama, et sellised otsused peavad olema põhjendatud.

- 46 Nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 38 märgib, tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast nimelt, et selleks, et harta artikliga 47 tagatud õigus tõhusale kohtulikule kontrollile oleks tõhus, peab puudutatud isikul olema võimalik tutvuda tema suhtes tehtud otsuse põhjendustega, kas seda otsust lugedes või nõudes ja saades need põhjendused, et tal oleks võimalik kaitsta oma õigusi võimalikult heades tingimustes ja otsustada kõiki asjaolusid teades, kas paluda pädeval kohtul kontrollida selle otsuse õiguspärasust (vt analoogia alusel 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus *Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 ja C-226/19*, EU:C:2020:951, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest, et direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 alusel kehtestatud liikmesriigi õigusnormide ning täpsemalt NPK artikli 34 ja artikli 174 lõike 4 ning ZSRSi artikli 15 lõike 1 kohaselt koostoimes põhiseaduse artikli 121 lõikega 4 peab kohtu iga otsus, millega lubatakse teha jälitustoiminguid, olema põhjendatud.
- 48 Samas ei ole esimene küsimus esitatud mitte direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 alusel vastu võetud NPK ja ZSRSi õigusnormide kohta, vaid neid õigusnorme kohaldava riigisisese kohtupraktika kohta, mille kohaselt põhjendatakse jälitustoimingute tegemiseks lube andvaid otsuseid eelnevalt koostatud näidissõnastuses, mis on mõeldud kõigi võimalike lubade andmise juhtumite jaoks ning milles puuduvad isikustatud põhjendused. Sellised otsused tehakse menetluslikus kontekstis.
- 49 Nimelt tehakse Bulgaaria õiguse kohaselt jälitustoiminguteks loa andev otsus menetluses, mille eesmärk on võimaldada koguda seoses isikuga, kelle suhtes on põhjendatult alust arvata, et ta valmistab ette rasket tahtlikku kuritegu või on selle toime pannud, tõhusalt ja kiiresti andmeid, mille kogumine muul viisil kui taotletud jälitustoimingute abil oleks võimatu või äärmiselt raske.
- 50 Selle menetluse raames peavad asutused, kes on volitatud taotlema jälitustoimingute kasutamist vastavalt NPK artikli 173 lõigetele 1 ja 2 ning ZSRSi artikli 13 lõikele 1, esitama NPK artikli 173 lõike 2 ja ZSRSi artikli 14 lõike 1 punkti 7 alusel pädevale kohtule kirjalikult põhjendatud ja üksikasjaliku taotluse, milles on välja toodud uuritav õigusrikkumine, uurimise käigus võetud meetmed ja nende tulemused, andmed taotlusega hõlmatud isiku või ruumide kohta, taotletavad jälitustoimingud, nende kavandatav kestus ja põhjused, miks nende toimingute tegemine on uurimise jaoks hädavajalik.
- 51 Selle menetluse õiguslikust regulatsioonist tuleneb, et kohtunik, kes annab loa jälitustoiminguteks, teeb oma otsuse põhjendatud ja üksikasjaliku taotluse alusel, mille seadusega ette nähtud sisu peab võimaldama tal kontrollida, kas loa andmise tingimused on täidetud.
- 52 Seega on kõnealune praktika seotud direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 alusel vastu võetud seadusandlike meetmetega, mis näevad ette võimaluse teha kohtu otsusega erand elektroonilise side ja liiklusandmete konfidentsiaalsuse põhimõttest, mis on sätestatud selle direktiivi artikli 5 lõikes 1. Seda silmas pidades peab selle raames täitma nendes seadusandlikes meetmetes ette nähtud põhjendamiskohustust vastavalt harta artikli 47 teise lõigu nõuetele, nagu on ette nähtud selle direktiivi artikli 15 lõike 1 viimases lauses viitega ELL artikli 6 lõigetele 1 ja 2.
- 53 Sellega seoses tuleb märkida, et kuna pädev kohtunik analüüsis kõnealuses menetluses sellise üksikasjaliku, käesoleva kohtuotsuse punktis 50 kirjeldatud taotluse põhjendusi ning kuna ta leidis oma analüüsi tulemusel, et esitatud taotlus on põhjendatud, siis tuleb asuda seisukohale, et kirjutades alla eelnevalt koostatud näidistekstile, milles on märgitud, et õiguslikud nõuded on täidetud, kinnitas see kohtunik taotluse põhjendusi, tagades sellega õiguslike nõuete järgimise.

- 54 Nagu ka Euroopa Komisjon oma kirjalikes seisukohtades märgib, oleks kunstlik nõuda, et luba teha jälitustoiminguid peab sisaldama konkreetset ja üksikasjalikku põhjendust, kui taotlus, mille alusel see luba anti, juba sisaldab riigisiseste õigusnormide kohaselt sellist põhjendust.
- 55 Seevastu siis, kui asjaomast isikut hiljem teavitatakse, et tema suhtes on tehtud jälitustoiminguid, nõuab harta artikli 47 teises lõigus ette nähtud põhjendamiskohustus, et sellel isikul peab olema vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 46 viidatud kohtupraktikale võimalik aru saada põhjustest, miks neid jälitustoiminguid lubati kasutada, et ta saaks vajaduse korral selle loa tulemuslikult ja tõhusalt vaidlustada. See nõue kehtib ka kõigi kohtunike suhtes, nagu eelkõige asja sisuliselt läbi vaatav kriminaalkohtunik, kes peab vastavalt oma volitustele kas omal algatusel või puudutatud isiku taotlusel kontrollima selle loa õiguspärasust.
- 56 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas käesoleva kohtuotsuse punktis 39 viidatud praktika raames on harta kõnealuse sätte ja direktiivi 2002/58 järgimine tagatud. Selleks peab ta kontrollima, kas nii isikul, kelle suhtes on tehtud jälitustoiminguid, kui ka kohtunikul, kelle ülesanne on kontrollida nende toimingute tegemise loa õiguspärasust, on võimalik mõista selle loa andmise põhjusi.
- 57 Kuigi seda kontrollib üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohus, võib Euroopa Kohus eelotsusetaotlust lahendades vajaduse korral esitada täpsustused, mis annavad liikmesriigi kohtule juhised otsuse tegemisel (5. mai 2022. aasta kohtuotsus Victorinox, C-179/21, EU:C:2022:353, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Sellega seoses tuleb juhul, kui luba teha jälitustoiminguid on antud pädevate riigisiseste asutuste põhjendatud ja üksikasjaliku taotluse alusel, kontrollida, kas käesoleva kohtuotsuse punktis 56 nimetatud isikutel on võimalik tutvuda mitte ainult loa andmise otsusega, vaid ka loataotluse esitanud asutuse taotlusega.
- 59 Lisaks on harta artikli 47 teises lõigus ette nähtud põhjendamiskohustuse järgimiseks oluline, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 41 sisuliselt märkis, et need isikud saaksid jälitustoimingute tegemise luba ja sellega kaasnevat põhjendatud taotlust koos lugedes hõlpsasti ja üheselt mõistetavalt aru loa andmise täpsetest põhjustest, mis puudutavad taotluse aluseks olevat konkreetset juhtumit iseloomustavaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid ning samuti loa kehtivusaega.
- 60 Kui loa andmise otsus piirdub nagu käesoleval juhul loa kehtivusaja märkimisega ja kinnitusega, et otsuses nimetatud õigusnorme on järgitud, on esmatähtis, et taotluses oleks selgelt esitatud kogu vajalik teave selleks, et nii puudutatud isikul kui ka antud loa õiguspärasust kontrollival kohtunikul oleks võimalik mõista, et loa andnud ja loataotluses esitatud põhjendused enda omadeks lugenud kohtunik on ainuüksi selle teabe põhjal jõudnud järeldusele, et kõiki õiguslikke nõudeid on järgitud.
- 61 Kui loataotluse ja selle alusel antud loa kooslugemine ei võimalda hõlpsalt ja ühemõtteliselt aru saada selle loa põhjendustest, siis tuleb asuda seisukohale, et ei ole järgitud direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikest 1 koostoimes harta artikli 47 teise lõiguga tulenevat põhjendamiskohustust.
- 62 Tuleb veel lisada, et harta artikli 52 lõike 3 kohaselt on hartas sisalduvatel õigustel sama tähendus ja ulatus kui vastavatel õigustel, mis on tagatud EIÖKga, kuid see ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.

- 63 Sellega seoses nähtub Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et põhjenduste esitamine, isegi kui need on kokkuvõtlikud, kujutab endast olulist tagatist õigusvastase jälgimise vastu, kuna ainult põhjenduste esitamine võimaldab tagada, et kohus on loataotlust ja esitatud tõendeid nõuetekohaselt hinnanud ning ka tegelikult kontrollinud, kas taotletud jälitustoimingutest tulenev riive EIÕK artikliga 8 tagatud õiguse era- ja perekonnaelu austamisele suhtes on põhjendatud ja proportsionaalne. Sellele vaatamata on Euroopa Inimõiguste Kohus seoses Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) kahe kohtuotsusega märkinud, et isikustatud põhjenduste puudumisest ei saa automaatselt teha järeldust, et loa andnud kohtunik ei ole loataotlust nõuetekohaselt läbi vaadanud (vt selle kohta EIK 11. jaanuari 2022. aasta otsus Ekimdzhev jt vs. Bulgaaria, CE:ECHR:2022:0111JUD007007812, punktid 313 ja 314 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 64 Veel tuleb täpsustada, et EIK 15. jaanuari 2015. aasta otsus Dragojević vs. Horvaatia (CE:ECHR:2015:0115JUD006895511), millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, ei sea kahtluse alla käesoleva kohtuotsuse punktides 58–61 esitatud kaalutlusi. Selleks et jõuda järeldusele, et EIÕK artiklit 8 on rikutud, ei analüüsinud Euroopa Inimõiguste Kohus selles 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses mitte küsimust, kas asjaomane isik võis loaotsuste ja jälitustoimingute tegemise taotluse kooslugemisel mõista põhjendusi, millele eeluurimiskohtunik tugines, vaid eraldi küsimust, kas loaotsuste põhjenduste puudumist või ebapiisavust on võimalik tagantjärele heastada.
- 65 Eeltoodud põhjendustest lähtudes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2002/58 artikli 15 lõiget 1 tuleb harta artikli 47 teise lõigu alusel tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisene praktika, mille kohaselt vormistatakse kohtute otsused, millega antakse kohtueelse uurimise asutuse põhjendatud ja üksikasjaliku taotluse alusel luba jälitustoiminguteks, eelnevalt koostatud sõnastuses ilma isikustatud põhjendusteta, piirdudes vaid loa kehtivusaja märkimisega ja kinnitusega, et otsuses nimetatud õigusnormides sätestatud nõudeid on järgitud, tingimusel et täpseid põhjusi, miks pädev kohtunik leidis, et seaduses sätestatud nõudeid on asjaomase juhtumi faktiliste ja õiguslike asjaolude osas järgitud, on võimalik hõlpsasti ja ühemõtteliselt mõista, kui lugeda koos seda otsust ja loataotlust, millega isikul, kelle suhtes jälitustoimingute tegemiseks on luba antud, peab olema võimalik hiljem pärast loa andmist tutvuda.

Teine küsimus

- 66 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele tarvis vastata.

Kohtukulud

- 67 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv), artikli 15 lõiget 1 tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 teise lõigu alusel

tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus riigisisene praktika, mille kohaselt vormistatakse kohtute otsused, millega antakse kohtueelse uurimise asutuse põhjendatud ja üksikasjaliku taotluse alusel luba jälitustoiminguteks, eelnevalt koostatud sõnastuses ilma isikustatud põhjendusteta, piirdudes vaid loa kehtivusaja märkimisega ja kinnitusega, et otsuses nimetatud õigusnormides sätestatud nõudeid on järgitud, tingimusel et täpseid põhjusi, miks pädev kohtunik leidis, et seaduses sätestatud nõudeid on asjaomase juhtumi faktiliste ja õiguslike asjaolude osas järgitud, on võimalik hõlpsasti ja ühemõtteliselt mõista, kui lugeda koos seda otsust ja loataotlust, millega isikul, kelle suhtes jälitustoimingute tegemiseks on luba antud, peab olema võimalik hiljem pärast loa andmist tutvuda.

Allkirjad